

**FAN, TA'LIM,
TEXNOLOGIYA VA
ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA
RIVOJLANISH
ISTIQBOLLARI NOMLI IV ILMIY-
AMALIY ONLAYN
KONFERENSIYA**

KONFERENSIYA YO'NALISHLARI:

- **FAN VA TA'LIM
INTEGRATSIYASI**
- **TEXNOLOGIYALAR VA ISHLAB
CHIQARISH INTEGRATSIYASI**
- **IQTISODIY RIVOJLANISH VA
INNOVATSION EKOSISTEMALAR**
- **ISHLAB CHIQARISH VA
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA**
- **KADRLAR TAYYORLASH VA
INNOVATSIYALARNI
AMALIYOTGA JORIY ETISH**
- **BARQAROR RIVOJLANISH VA
EKOLOGIK INNOVATSIYALAR**

**ILMIY KONFERENSIYA
2025-YIL**

Research Science and
Innovation House

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

« FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI » ilmiy konferensiyasi:

30.11.2025-yil.

Ushbu to'plamda « FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI » ilmiy konferensiyasi 2025-yil 2-soni 9-qismiga qabul qilingan maqolalar nashr etilgan.

Konferensiya tarkibidagi barcha maqolalarga DOI unikal raqami biriktirilib, **Zenodo, Open Aire, Google Scholar** xalqaro ilmiy bazalarida indekslandi.

OAK tomonidan dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan jurnallar ro'yxatidagi milliy jurnallarda chiqarilgan maqolalar sifatida rasman tan olinadi.

Asos: O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiyasi komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxati 3-sahifasi. – Toshkent: 2019. – 160 b.

Konferensiya materiallaridan professor-o'qituvchilar, mustaqil izlanuvchilar, doktorantlar, magistrantlar, talabalar, litsey-kollejlar va maktab o'qituvchilari, ilmiy xodimlar hamda barcha ilm-fanga qiziquvchilar foydalanishlari mumkin.

Eslatma! Konferensiya materiallari to'plamiga kiritilgan ilmiy maqolalardagi raqamlar, hisobotlar, ma'lumotlar haqqoniyligiga va keltirilgan iqtiboslar to'g'riligiga mualliflar shaxsan javobgardirlar.

Research Science and
Innovation House

“RESEARCH SCIENCE AND INNOVATION HOUSE”

MCHJ

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

TAHRIRIYAT

Bosh muharrir: Eshqarayev Sadridin Choriyevich – Termiz iqtisodiyot va servis universiteti tibbiyot va tabiiy fanlar kafedrası mudiri, kimyo fanlari falsafa doktori, dotsent Termiz, O‘zbekiston.

Mas’ul kotib:

Boboyorov Sardor Uchqun o‘g‘li Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali magistranti

Nashrga tayyorlovchi:

Eshqarayev Samariddin Sadridin o‘g‘li Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti magistranti

TAHRIR KENGASHI A’ZOLARI

Texnika fanlari muharriri, Eshqarayev Ulug‘bek Choriyevich – Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti “Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi” kafedrası dotsenti, texnika fanlari nomzodi, Denov, O‘zbekiston.

Texnika fanlari muharriri Babamuratov Bekzod Ergashevich – Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti dekani, texnika fanlari falsafa doktori, dotsent Termiz, O‘zbekiston.

Kimyo fanlari muharriri Mirabbos Xojamberdiev Ikromovich- Berlin Technische Universität dotsenti, kimyo fanlari doktori, Berlin, Germaniya

Kimyo fanlari muharriri, Eshqurbonov Furqat Bozorovich – Termiz muhandislik-texnologiya instituti, kimyo fanlari doktori, Termiz, O‘zbekiston.

Iqtisodiyot fanlari muharriri Otamurodov Shavkat Tillayevich – Termiz iqtisodiyot va servis universiteti prorektori, iqtisod fanlari doktori, Termiz, O‘zbekiston.

Ijtimoiy va gumanitar fanlar muharriri, Xudoyberdiyev Xursand Xudoyberdiyevich – Termiz muhandislik-texnologiya instituti, ijtimoiy-gumanitar fanlar doktori, Termiz, O‘zbekiston.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Tibbiyot fanlari muharriri Otamurodov Furqat Abdulkarimovich, Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali direktori, Termiz, O'zbekiston tibbiyot fanlari falsafa doktori, Termiz, O'zbekiston.

Biologiya fanlari muharriri Nurova Zamira Annakulovna Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali. Termiz, O'zbekiston, biologiya fanlari doktori, dots., Termiz, O'zbekiston.

Tibbiyot fanlari muharriri Turabayeva Zarina Kenjabekovna Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali, tibbiyot falsafa fanlari doktori, Termiz, O'zbekiston.

Sotsiologiya fani muharriri Eryigitova Lobar Qodirovna Termiz muhandislik-texnologiya instituti, falsafa sotsiologiya fanlari doktori, Termiz, O'zbekiston.

Filologiya fanlari muharriri Jo'rayeva Ramziya Abdurahimovna Qo'qon davlat pedagogika instituti. Qo'qon, O'zbekiston filologiya fanlari fanlari doktori (PhD), katta o'qituvchi.

Fizika-matematika-fanlari muharriri Bobamuratov Ulug'bek Erkinovich Termiz muhandislik-texnologiya instituti, falsafa fanlari doktori, fizika-matematika-fanlari, Termiz, O'zbekiston.

Tibbiyot fanlari muharriri Axmedov Kamoliddin Xakimovich Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali 1-son davolash fakulteti dekani, tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tibbiyot fanlari muharriri Vohidov Alisher Shavkatovich Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali Umumiy xirurgiya, bolalar xirurgiyasi va bolalar urologiyasi kafedrasini mudiri Tibbiyot fanlari doktori, professor

Gumanitar fanlar muharriri Rahmonov Abduqahhor Abdusattorovich Ma'naviy-axloqiy tarbiya va yoshlar bilan ishlash bo'yicha direktor o'rinbosari, falsafa fanlari doktori (PhD)

**RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANK TIZIMI AMALIYOTLARINI
O'ZBEKISTON BANK SEKTORIGA TATBIQ ETISHNING SAMARALI
MEXANIZMLARI**

Eshqorayev Javohir

*Termiz Davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot,
o'rmonchilik va veterinariya fakulteti Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi
talabasi*

[*eshqorayevjavohir@gmail.com*](mailto:eshqorayevjavohir@gmail.com)

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada moliyaviy tizim barqarorligini baholashda keng qo'llaniladigan Z-baho (Z-score) metodikasining nazariy va amaliy ahamiyati yoritilgan. Z-baho ko'rsatkichining asosiy iqtisodiy mazmuni, uning tarkibiy elementlari hamda bankrotlik xavfini oldindan aniqlashdagi o'rni izohlanadi. Tadqiqotda rivojlangan davlatlar (G-7 mamlakatlari), BRICS davlatlari va Markaziy Osiyo mamlakatlari bank tizimlarining Z-baho ko'rsatkichlari solishtirilib, moliyaviy barqarorlik darajasidagi farqlar tahlil qilinadi. Metodikaning ustunliklari bilan bir qatorda, uning cheklovlari ham ko'rsatilib, ayniqsa, tizimli tavakkalchilikni hisobga olmasligi va faqat buxgalteriya ma'lumotlariga asoslanishi tufayli natijalarni noto'g'ri talqin qilish ehtimoli qayd etiladi. Tadqiqot natijalari Z-baho usulini kompleks yondashuv asosida boshqa barqarorlik indikatorlari bilan uyg'unlashtirish zarurligini taklif qiladi.

KALIT SO'ZLAR

Z-baho, moliyaviy barqarorlik, bank tizimi, bankrotlik xavfi, kapital koeffitsienti, rentabellik, tizimli tavakkalchilik, aktivlar rentabelligi, moliyaviy indikatorlar, iqtisodiy barqarorlik.

Bugungi globallashuv jarayoni va iqtisodiy barqarorlikning o'zgaruvchan sharoitida korxonalar hamda moliyaviy tashkilotlarning mustahkam faoliyat ko'rsatishi muhim masalalardan biriga aylangan. Korxonaning moliyaviy barqarorligini oldindan baholashga, shuningdek, uning kelgusidagi barqarorlik darajasini prognoz qilishga yordam beruvchi usullardan biri — bu Z-baho (Z-score) metodikasidir. Ushbu ko'rsatkich korxonaga yoki moliyaviy institutning bankrotlik xavfi ehtimolini aniqlashda keng qo'llanilib keladi. Biroq Z-baho usuli bir qator cheklovlarga ega bo'lib, ayniqsa moliyaviy tizim tarkibiy bog'liqliklarini to'liq aks

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
VOLUME-2, ISSUE-9**

ettirmasligi bilan ajralib turadi. Mazkur maqolada Z-baho metodining nazariy asoslari, uning amaliy qo'llanish holatlari hamda rivojlangan davlatlar va Markaziy Osiyo hududidagi Z-baho qiymatlari taqqoslab tahlil qilinadi. Bundan tashqari, uslubni takomillashtirishga ehtiyoj mavjudligi asoslab beriladi.

Moliyaviy barqarorlikning haqiqiy qiymati aynan iqtisodiy beqarorlik davrlarida yaqqol seziladi. Bunday sharoitlarda banklar yuqori daromadli loyihalarga kredit ajratishni qisqartiradi, aktivlar qiymati ularning haqiqiy bahosidan keskin chetlanadi, to'lovlar muddatida amalga oshirilmaydi. Bunday vaziyat inqiroz, giperinflyatsiya hamda fond bozorining qulashi kabi og'ir oqibatlariga olib kelishi mumkin. Natijada iqtisodiy tizimga bo'lgan ishonch pasayadi.

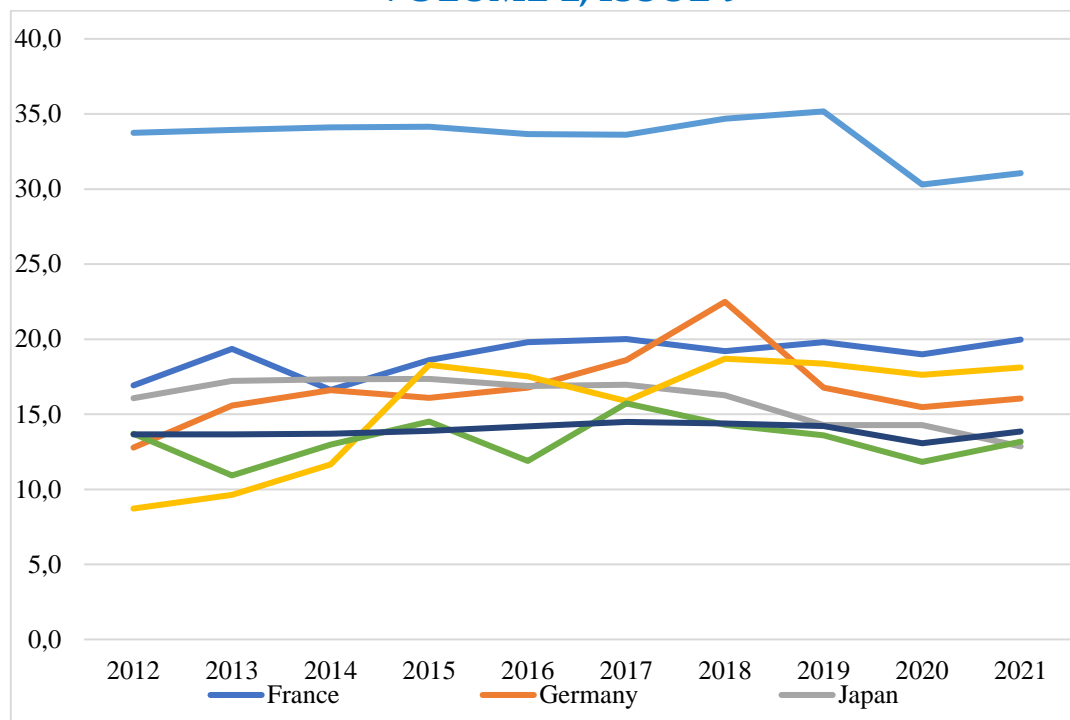
Alohida korxonalar darajasida barqarorlikni baholashning keng tarqalgan usullaridan biri bu Z-baho ko'rsatkichidir. Ushbu baho bankning beqarorlikka duch kelish ehtimolini kapital buferlari (k — kapitalning aktivlardagi ulushi) va rentabellik darajasi (μ) bilan risk ko'rsatkichlarini (σ — rentabellik o'zgaruvchanligi) solishtirish orqali aniqlaydi:

$$Z \equiv k + \mu \sigma Z \equiv \frac{k + \mu}{\sigma} Z \equiv \sigma k + \mu$$

Z-bahoning keng qo'llanishi uning beqarorlik ehtimoli bilan teskari bog'liq bo'lishi bilan izohlanadi: Z qiymati qanchalik yuqori bo'lsa, bankrotlik xavfi shunchalik past bo'ladi. Ushbu uslubni qo'llagan ilmiy tadqiqotlar Boyd & Rankl (1993), Beck, Demirgüç-Kunt va Levine (2007), Demirgüç-Kunt, Detragiache va Tressel (2008), Laeven & Levine (2009), Čihák & Hesse (2010) ishlarida uchraydi.

Z-baho usulining asosiy kamchiliklaridan biri shundaki, u faqat buxgalteriya hisobotlariga tayanadi. Agar moliyaviy tashkilotlar hisobotdagi ma'lumotlarni maqsadli ravishda ijobiy tomonga o'zgartirsalar, Z-baho institut barqarorligi haqida haqiqatga to'liq mos kelmaydigan xulosa berishi mumkin. Shuningdek, ushbu usul moliya tizimidagi o'zaro zanjirli ta'sirni hisobga olmaydi, ya'ni bir bankdagi inqirozning boshqalarga ta'sir mexanizmi aks etmaydi. Biroq, Z-bahoning afzalligi shundaki, u bozor ma'lumotlari mavjud bo'lmagan sharoitda ham qo'llashga imkon beradi.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-9

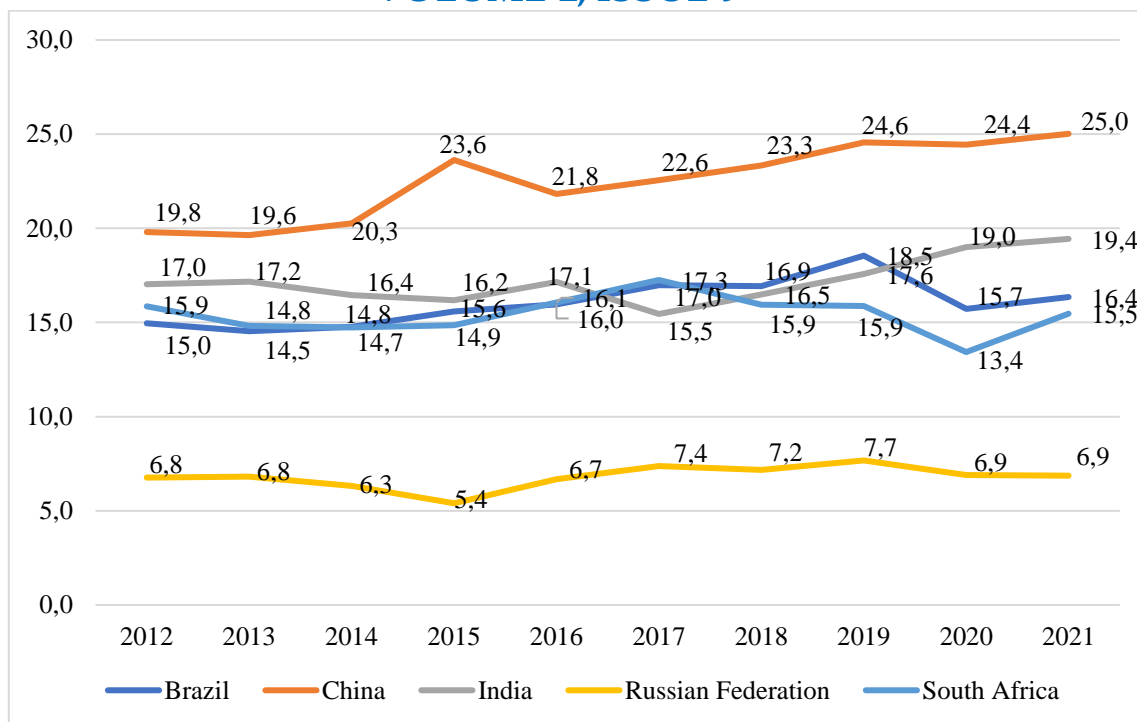
Rivojlangan mamlakatlarda Z-baho (1-rasm)

G-7 davlatlari ichida AQSH Z-baho bo'yicha yetakchi bo'lib, so'nggi o'n yillik davomida ko'rsatkich 30–35% atrofida tebranib kelmoqda. Fransiyada mazkur ko'rsatkich 16–20% oralig'ida saqlanmoqda. Buyuk Britaniyada 2012-yilda 8,7% bo'lgan Z-baho 2021-yilga kelib 18,1% gacha oshgan.

Yaponiyada esa 16% dan 12% gacha pasayish kuzatilgan, bu barqarorlikning susayishidan dalolat beradi.

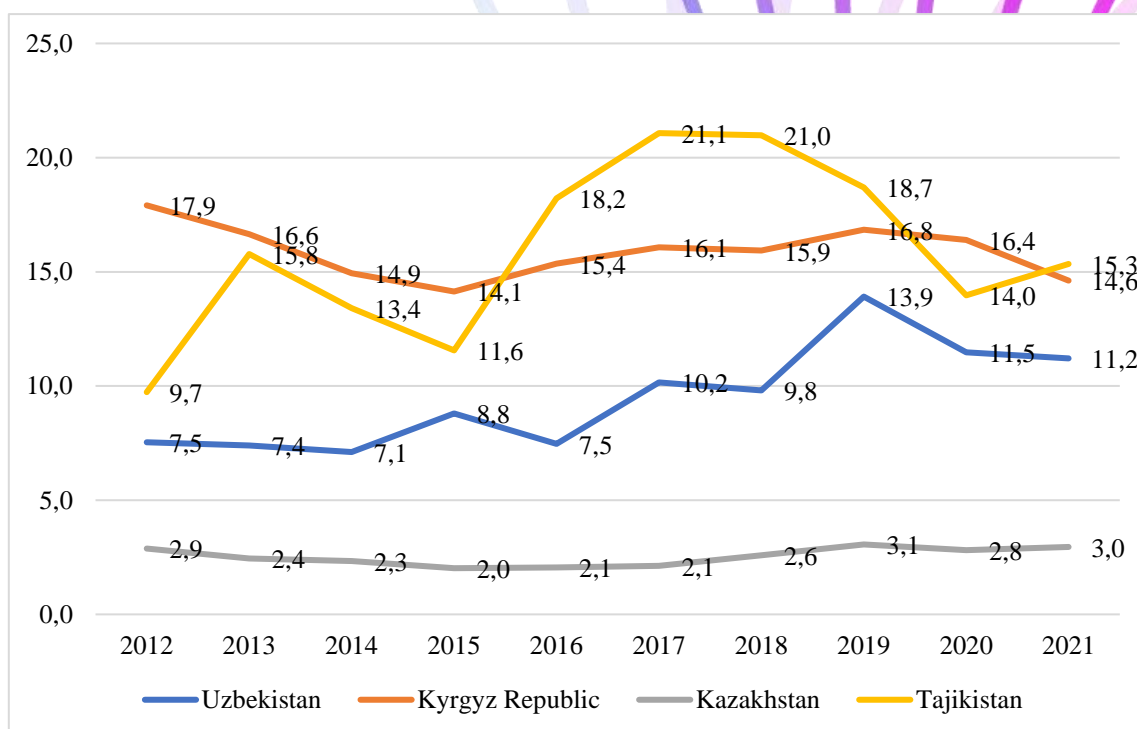
Germaniya, Italiya va Kanada 13–16% diapazonida barqaror ko'rsatkichlarni namoyish etmoqda.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VOLUME-2, ISSUE-9

Rivojlanayotgan mamlakatlarda Z-baho (2-rasm)

BRICS davlatlarida Xitoy yuqori natijani qayd etib, ko'rsatkichni 5,2% bandga oshirgan holda 25% gacha yetkazgan. Braziliya, Hindiston va JAR ko'rsatkichlari 15–20% oralig'ida bo'lsa-da, 2019–2020-yillarda pul-kredit siyosati kamchiliklari tufayli pasayish kuzatilgan. Rossiyada esa Z-baho 5,4–6,9% oralig'ida bo'lib, barqarorlikning past darajasini ko'rsatadi.

3-rasm. Markaziy Osiyo mamlakatlarining Z-baho ko'rsatkichlari, foizda

XULOSA

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, Z-baho usuli bank va korxonalarining moliyaviy barqarorlik darajasini aniqlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Rivojlangan mamlakatlarda Z-baho ko'rsatkichlarining yuqoriligi moliyaviy tizimning mustahkamligi, boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi va bozor muhitining yetukligi bilan bog'liq. Rivojlanayotgan davlatlarda esa iqtisodiy xavflar, valyuta tebranishlari, institutsional noaniqliklar va pul-kredit siyosatidagi o'zgarishlar sabab Z-baho qiymati nisbatan past bo'lishi kuzatiladi. Shu bilan birga, usulning faqat buxgalteriya ma'lumotlariga tayanishi va tizimli risklarni hisobga olmasligi uning to'liq universal baholash vositasi bo'la olmasligini ko'rsatadi. Shuning uchun Z-bahodan foydalanish moliyaviy barqarorlikning boshqa zamonaviy ko'rsatkichlari bilan uyg'unlashtirilgan holda amalga oshirilishi kerak. Bu esa iqtisodiy tizim barqarorligini aniq, chuqur va ishonchli baholash imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Altman, E. I., & Hotchkiss, E. (2006). *Corporate Financial Distress and Bankruptcy: Predict and Avoid Bankruptcy, Analyze and Invest in Distressed Debt* (3rd ed.). Wiley Finance.
2. Hossari, G., & Rahman, S. (2005). A Comprehensive Review of Z-score Models. *Journal of American Academy of Business*, Cambridge, 6(1), 321–326.
3. International Monetary Fund (IMF). (2022). *Financial Soundness Indicators Compilation Guide*. Washington, D.C.
4. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки. (2023). *Молиявий барқарорликни баҳолаш услублари ва кўрсаткичлари*. Тошкент.

**OLIY TA'LIMDA NAZARIYA VA AMALIYOTNI UYG'UNLASHTIRISH
MUAMMOSI (pedagogik tadqiqotlar va zamonaviy yondashuvlar asosida).**

Mamajonova Zulfizarxon Madaminovna
Andijon davlat universiteti
Psixologiya va pedagogika kafedrasida dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida nazariya va amaliyotning uyg'unlashuvi muammosi tahlil qilinadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ko'plab universitetlarda talabalar nazariy bilimlarni egallash bilan cheklanib qoladi, amaliy ko'nikmalar esa yetarlicha shakllantirilmaydi. Maqolada oliy ta'lim muassasalaridagi pedagogik yondashuvlar, zamonaviy raqamli texnologiyalar va innovatsion metodlar asosida yechimlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, nazariya, amaliyot, pedagogik innovatsiyalar, kompetensiyalar.

Oliy ta'lim muassasalarida nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish muammosi nafaqat talabalar tayyorgarligida, balki ish bozoriga moslashuv, innovatsion faoliyatga tayyorlik va jamiyatning ilmiy-texnik rivojlanishida ham seziladi. Ko'plab tadqiqotlarda oliy ta'limning maqsadi sifatida quyidagicha qarashlarga ko'zingiz tushadi, talabalarni nazariy bilimlar bilan birga amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlashdir. Biroq ko'plab pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, universitetlarda amaliyot bilan nazariyaning uyg'unlashuvi yetarli darajada emas (Sobko va Krysovatty, 2023¹; To'xliyev va Karimov, 2023²).

Nazariya va amaliyot o'rtasidagi uyg'unlik oliy ta'limning samaradorligini oshiradi. Masalan, Schumpeter (1934) va Drucker (2022)³ tadbirkorlik va innovatsiyalarni o'rgatishda nazariy bilimlarning amaliyotga tatbiqi zarurligini ta'kidlaydi.

O'zbekistonda oliy ta'limda nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish bo'yicha bir qancha dasturlar ishlab chiqilgan: startup inkubatorlar, laboratoriya bazalari, amaliyot grantlari va xalqaro hamkorlik loyihalari (Mirziyoyev, 2022⁴; To'xliyev va Karimov,

¹ Sobko, O., & Krysovatty, I. (2023). Assessment of the influence of intellectual potential on the development of innovative entrepreneurship in Ukraine. *Ekonomichnyy analiz*.

² To'xliyev B., Karimov M. Innovatsion iqtisodiyot va intellektual tadbirkorlik asoslari. Iqtisodiyot nashriyoti. Toshkent-2023

³ Drucker, P. F. (2022). *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles* (Updated ed.). Routledge.

⁴ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-son Farmoni.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

2023). Biroq tizimli yondashuv, o'quv dasturlarining integratsiyasi va resurslarni teng taqsimlash hali ham dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish muammosi sabablari sifatida quyidagilarni keltirish mumkin:

- nazariy va amaliy mashg'ulotlarning ajralganligi — darslar ko'p nazariyaga, laboratoriyalar esa cheklangan resurslarga ega;
- o'qituvchilarning yetarlicha amaliy tajribaga ega emasligi;
- talabalar motivatsiyasining pastligi va amaliy mashg'ulotlar uchun yetarli resurslar mavjud emasligi;
- texnologik vositalar yetishmasligi, masofaviy va raqamli amaliyot imkoniyatlari cheklangan.

Ushbu muammo sabablari borasidagi masalalarga quyidagi yechimlarni taklif qilindi:

- Integratsiyalashgan o'quv dasturlari: nazariy bilim va amaliy mashg'ulotlar o'quv rejalarida uzviy bog'langan bo'lishi; loyiha ishlari va laboratoriya mashg'ulotlari majburiy kiritilishi.
- Pedagogik va amaliy tajriba almashinuvi: o'qituvchilarni sanoat korxonalari bilan hamkorlikda amaliyotdan o'tkazish; talabalarni real ish jarayonlariga jalb qilish.
- Raqamli va innovatsion platformalar joriy etish: virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar va interaktiv platformalar; online project-based learning vositalarini keng qo'llash.
- Talabalar motivatsiyasini oshirish: amaliyot natijalarini baholash tizimi; innovatsion g'oyalarni rag'batlantiruvchi grant va stipendiyalar.

Xulosa sifatida shuni aytishimiz mumkinki, mamlakatimiz oliy ta'lim muassasalarida nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish muammosini — talabalarni raqamli va real ish bozoriga tayyorlashda asosiy to'siq sifatida qarash zarur. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion metodlar va raqamli vositalar ushbu muammoni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston sharoitida tizimli integratsiya, laboratoriya bazalarini rivojlantirish va motivatsion mexanizmlar yaratish orqali nazariya va amaliyot uyg'unlashuvi yaxshilanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi to'g'risida" gi PF-60-son Farmoni.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

2. Sobko, O., & Krysovaty, I. (2023). Assessment of the influence of intellectual potential on the development of innovative entrepreneurship in Ukraine. Ekonomichnyy analiz.

3. To'xliyev B., Karimov M. Innovatsion iqtisodiyot va intellektual tadbirkorlik asoslari. Iqtisodiyot nashriyoti. Toshkent-2023

4. Drucker, P. F. (2022). Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles (Updated ed.). Routledge.

CROSS-CULTURAL COMPARISON OF LEXICAL INTENSIFICATION IN
POLITICAL NEWS DISCOURSE

Tadjiyeva Mokhirakhon Djaxangirovna
Tashkent State University of Oriental Studies
Teacher of the Department of Western Languages
E-mail: mokhira.tadjiyeva@gmail.com
Phone: 93 5081889

Annotation. This article examines the cross-cultural features of lexical intensification in English and Uzbek political news discourse. The study investigates how journalists in both languages use intensifiers such as scalar adverbs, extreme adjectives, hyperbolic expressions, and culturally embedded evaluative units to shape ideological framing and influence audience perception. By comparing representative political news texts, the research identifies structural, semantic, and pragmatic similarities and differences in the use of intensified vocabulary. The findings show that English political discourse tends to employ graded lexical choices for subtle persuasion, whereas Uzbek discourse relies more heavily on emotionally charged and culturally resonant expressions. Overall, the analysis reveals how linguistic and cultural norms shape the communicative strategies of political media.

Keywords: lexical intensification, political discourse, pragmatics, evaluation, cross-cultural comparison, ideology, intensifiers, media language.

Introduction. Lexical intensification plays a critical role in shaping the persuasive power and ideological framing of political news discourse across cultures. In political communication, where attitudes, evaluations, and power relations are constantly negotiated, intensifiers serve as key linguistic tools for strengthening meaning, amplifying emotional impact, and guiding readers' interpretations. Political news texts often rely on intensified vocabulary to highlight urgency, dramatize events, legitimize certain actors, or delegitimize others. As a result, lexical intensification has become a central subject of study in modern pragmatics, critical discourse analysis, and media linguistics. English and Uzbek political news discourse employ intensification strategies that reflect each language's structural characteristics and cultural communication norms¹. English political media frequently uses scalar adverbs (*highly, deeply, strongly*), extreme adjectives (*critical, severe, unprecedented*), and

¹ Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold, pp. 76–121.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

metaphorical amplifiers (*political storm, economic meltdown*) to create evaluative nuance while maintaining an impression of journalistic objectivity.

Conversely, Uzbek media tends to rely more heavily on emotionally charged evaluative expressions, reduplication (*keskin-keskin, tez-tez*), and culturally embedded idiomatic intensifiers (*jiddiy xavotir bildirildi, muhim qadam bo'ldi*). These forms serve to heighten emotional resonance, strengthen solidarity with the audience, and reflect traditional rhetorical patterns in Uzbek political discourse. The cross-cultural comparison of intensifiers in political media reveals not only linguistic contrasts but also differing ideological strategies. While English discourse tends to favour graded, subtle forms of persuasion, Uzbek discourse demonstrates a preference for explicit, overtly expressive forms of emphasis. Such differences underscore how linguistic systems and cultural expectations shape political communication styles.

This study aims to examine the lexical strategies of intensification used in English and Uzbek political news and to uncover their pragmatic functions within broader ideological frameworks. By exploring how each language constructs emphasis, the research contributes to a deeper understanding of cross-cultural political discourse and its communicative mechanisms². A comparative analysis of English and Uzbek political news discourse demonstrates that lexical intensification is used systematically to reinforce ideological messages, foreground evaluative meanings, and shape public perception. In English political texts, intensifiers predominantly appear in the form of scalar adverbs (*highly controversial, deeply concerned*), extreme adjectives (*critical, severe, unprecedented*), and metaphorical amplifiers (*political storm, diplomatic breakthrough*). These forms contribute to subtle persuasion, allowing news writers to express stance while maintaining a façade of neutrality. English discourse thus reflects a preference for graded evaluative nuance rather than overt emotional appeal. Uzbek political media, in contrast, frequently relies on reduplication, evaluative phrases, and phraseological intensifiers³. These units carry stronger emotional colouring and often mirror traditional rhetorical norms, providing immediacy and cultural resonance to political reporting. Such intensification methods help create a persuasive tone that aligns with audience expectations for expressive, direct commentary.

Across both languages, intensification is especially concentrated in coverage of elections, diplomatic conflicts, economic crises, and government decisions. Pragmatically, these intensifiers function to persuade, legitimate or delegitimize

² Van Dijk, T. A. (2006). *Politics, Ideology, and Discourse*. Elsevier, pp. 15–52.

³ Partington, A. (2004). "Corpora and Discourse: A Most Congruous Beast." In: *Corpora and Discourse*, Palgrave Macmillan, pp. 131–165.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

political actors, dramatize events, and guide evaluative interpretation⁴. The differences observed illustrate how linguistic typology and cultural communication styles shape the expression of emphasis in political discourse.

Table. Lexical intensification in English vs. Uzbek political news discourse.

Category	English Political Discourse	Uzbek Political Discourse	Pragmatic Function (Both)
Scalar adverbs	<i>highly, deeply, strongly, sharply</i>	Kam uchraydi; ba'zan juda, nihoyatda	Muvozanatli, nazoratlangan baholash yaratish; hissiylikni me'yorda oshirish
Extreme adjectives	<i>critical, severe, unprecedented, significant</i>	<i>keskin, jiddiy, muhim, favqulodda</i>	Hodisaning ahamiyatini kuchaytirish, siyosiy urg'u berish
Metaphorical amplifiers	<i>political storm, economic meltdown, diplomatic battlefield</i>	<i>katta siljish, siyosiy bosim kuchaydi, kamroq metaforik</i>	Voqeani drammatizatsiya qilish, o'quvchi tasavvuriga kuchli ta'sir qilish
Reduplication	Deyarli qo'llanmaydi	<i>juda-juda, tez-tez, keskin-keskin</i>	Emotsional bosimni oshirish, tezlik yoki keskinlikni kuchaytirish
Evaluative word pairs	<i>serious concern, strong disagreement</i>	<i>jiddiy xavotir, keskin tanqid, qat'iy bayonot</i>	Rasmiy baholashning kuchaytirilgan shaklini berish
Phraseological intensifiers	<i>deep concerns were raised, strong calls emerged</i>	<i>katta e'tibor qaratildi, muhim burilish yasadi</i>	Siyosiy voqealarga "katta ahamiyat" berish, ijtimoiy rezonans yaratish
Hyperbolic expressions	<i>massive crisis, shocking outcome, enormous pressure</i>	<i>nihoyatda muhim, keskin o'zgarish, favqulodda vaziyat</i>	E'tiborni tortish, siyosiy jarayonlarni

⁴ Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean*. Sage Publications, pp. 41–89.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

			kuchli emotsional baholash
Connotative lexis	<i>radical shift, fierce debate, growing tensions</i>	<i>og'riqli masala, dolzarb muammo, xavotirli holat</i>	O'quvchida hissiy reaksiya uyg'otish
Culturally embedded units	Kamroq qo'llanadi	<i>xalqaro hamjamiyatning qat'iy pozitsiyasi, xalq kutgan qaror</i>	Milliy qadriyatlar bilan uyg'un emotsional urg'u berish
Overall strategy	Subtil, nazoratlangan, diplomatik intensifikatsiya	Ochiq, ekspressiv, emotsional intensifikatsiya	Siyosiy pozitsiyani mustahkamlash va o'quvchini yo'naltirish

The comparative examination of lexical intensification in English and Uzbek political news demonstrates that both languages strategically employ intensified vocabulary to construct evaluative meaning and shape public perception. English discourse favours subtle, graded forms of emphasis through scalar adverbs, extreme adjectives, and metaphorical amplification, creating a controlled persuasive tone. Uzbek political media, however, relies more heavily on reduplication, evaluative pairs, and culturally embedded phraseological units, producing emotionally charged and rhetorically expressive narratives⁵. These differences reflect broader cultural and linguistic preferences, illustrating that intensification is not only a stylistic device but a pragmatic resource used to guide interpretation and reinforce ideological framing.

Conclusion. The study concludes that lexical intensification plays a crucial pragmatic role in shaping the tone, emotional resonance, and ideological framing of political news discourse in both English and Uzbek languages. While English political media tends to employ balanced, graded intensifiers such as scalar adverbs and extreme adjectives Uzbek media relies on more explicit and expressive methods, including reduplication, evaluative word pairs, and culturally motivated phraseological units. These divergent strategies reflect each language's typological features and cultural communication norms, influencing how political events are framed and perceived by audiences.

⁵ Biber, D., Conrad, S., & Leech, G. (2002). Longman Student Grammar of Spoken and Written English. Longman, pp. 113–154.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

Overall, the findings reveal that intensification in political discourse is not merely a stylistic choice, but a purposeful pragmatic mechanism used to strengthen arguments, dramatize developments, and guide interpretive perspectives. Understanding these cross-cultural patterns enhances discourse analysis, improves translation accuracy, and deepens insights into political language across different cultural contexts.

REFERENCES:

1. Biber, D., Conrad, S., & Leech, G. (2002). Longman Student Grammar of Spoken and Written English. Longman, pp. 113–154.
2. Fairclough, N. (1995). Media Discourse. London: Edward Arnold, pp. 76–121.
3. Partington, A. (2004). “Corpora and Discourse: A Most Congruous Beast.” In: Corpora and Discourse, Palgrave Macmillan, pp. 131–165.
4. Van Dijk, T. A. (2006). Politics, Ideology, and Discourse. Elsevier, pp. 15–52.
5. Wodak, R. (2015). The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean. Sage Publications, pp. 41–89.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9

ONA TILI O'QITISHDA O'QUVCHILAR TARBIYASIDA MILLIY VA
UMUMINSONIY QADRIYATLARNING O'RNI VA ROLI

Jovliyev Jo'rabek Alisher o'g'li,

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Yoshlar tarbiyada milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rni beqiyos ekanligi ko'rsatib o'tilgan. Yoshlar ta'lim-tarbiya jarayonida milliy qadriyatlar orqali tarbiyalash muhimligi aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Yoshlar, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, odob-axloq, ta'lim, tarbiya.

Аннотация: показано, что роль национальных и общечеловеческих ценностей в воспитании молодежи неопределима. Отмечена важность воспитания молодежи через национальные ценности в учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова: молодежь, национальные и общечеловеческие ценности, нравственность, образование, воспитание.

Abstract: it is shown that the role of national and universal values in the education of young people is invaluable. The importance of educating young people through national values in the educational process was noted.

Keywords: youth, national and universal values, morality, education, upbringing.

Kirish. Yoshlar tarbiyasi haqida gap ketganda uni milliy va umuminsoniy qadriyatlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Qadim tarix sahifalarida ulug' donishmandlar bitiklarida, xalqning ruhi va qalbini ifodalovchi rivoyatu hikoyatlarda, ilg'or va hur fikrli ijodkorlar, san'atkorlar, siyosat namoyandalarining ma'naviy-ma'rifiy meroslarida ulug' qadriyatlar silsilasi namoyondir. Ular ezgulik g'oyalari bilan jilolangan durdonalardir. "Bori yaxshilig' qilg' ilkim, ondin yaxshi yo'q, Kim degaylar dahr aro qildi falondin yaxshilig'" degan Boburning ezgu qarashlari butun-butun avlodlarga ibrat namunasi. Yaxshilik chinakam insoniylik bo'lib, u xalqimizning insonparvarlik qarashlarining mehr-oqibatlilik fazilatining ifodasidir. Ota-bobolarimiz o'z turmushlarida doimo yaxshi niyat bilan, orzu-istaklarini ularda jo qilib yashaganlar, ular o'zlarining yaxshi nomlari bilan butun jahonga dong taratganlar. Sohibqiron Amir Temur "Yaxshilarga yaxshilik qildim, yomonlarni esa o'z yomonliklariga topshirdim.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

Kim menga do'stlik qilgan bo'lsa, do'stligi qadrini unutmading va unga muruvvat, ehson, izzatu ikrom ko'rsatdim"[5], degan.

Tadqiqot metodologiyasi: Jahonni qamrab olayotgan globalizatsiya jarayoni inson ongi va tafakkuriga bevosita o'z ta'sirini o'tkazib kelmoqda. Yoshlar ongida milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash bugungi kunning dolzarb muammolaridan biri ekanligini Muhtaram Prezidentimiz ham o'z so'zlarida ta'kidlab turibdi. "Bizning havas qilsa arziydigan tariximiz bor. Havas qilsa arziydigan ulug' ajdodlarimiz bor. Havas qilsa arziydigan beqiyos boyliklarimiz bor. Men ishonamanki, Xudo xohlasa, havsa qilsa arziydigan buyuk kelajagimiz ham, albatta, bo'ladi"[3], degan edi Muhtaram Prezidentimiz Toshkent shahri vakillari bilan saylovoldi uchrashuvidagi nutqida.

Kundalik moddiy hayotni yaxshilash va qulaylashtirish uchun yaratilgan barcha texnologiyalar insonni ham aqlan, ham jismonan kam kuch sarflashga, buning natijasida ayniqsa kichik yoshdagi bolalar, maktab o'quvchilarida tafakkur rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ularning jismoniy va aqliy o'yinlardan ko'ra virtual o'yinlarni avfzal ko'rayotgani bunga yaqqol misoldir. Mustaqil fikrlashga o'rgatadigan zamonaviy metodlardan foydalanish lozimki, bu metodlar boshlang'ich sinf o'quvchilarida zamonaviy ta'limda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni o'zida mujassam etishi lozim.

Yaxshilik komil tarbiya ko'rgan kishilarga xos bo'lib, bu ma'naviyat bilan bog'lanadi. Ma'naviyatlilik esa, avvalo, o'zlikni anglash bilan bog'lanadi. "O'z xalqi tarixini bilmagan millatlar xotira va idroklarini yo'qotib qo'ygan dovdirlarga o'xshaydi."[6]

Demak, ma'naviyat to'g'rilikka eltuvchi yo'l, aniqroq aytganda, to'g'rilik-rostlikning o'zidir.

"Ma'naviyat tushunchasi asosida rostlik, haqqoniylik, to'g'rilik mujassamdir. Misol: odamlar payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v)ni "amin", Amir Temur bobomizni do'stlari va raqiblari "rostgo'y" deyishgan. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev haqida xalqimiz "to'g'ri so'z", "adolatli odam", "so'zi bilan ishi bir odam ekan" deyishmoqda. Hadislarda "Iymondan keyin keladigan, ammo iymon qadar aziz turadigan so'z bormi?"- deb so'rashganda, Payg'ambarimiz: "Bor, u so'z lafzdir", deganlar. Lafz esa to'g'rilikdir. Biz to'g'rilik zamonida yashayapmiz"[3]

Ajdodlarning boy madaniy merosi Markaziy Osiyo xalqlarining qonuniy milliy iftixoridir. Masalan, "Xalqimizning o'ziga xos turmush tarzi, tafakkur va dunyoqarashi, hayotga, voqelikka munosabatining ifodasi bo'lgan xalq og'zaki ijodi namunalari, "Alpomish", "Shashmaqom" kbidurdonalari ma'naviyatning bitmas-tuganmas manbai, yoshlarimiz dunyoqarashining asosidir. Feodalizm davridayoq Markaziy Osiyo xalqlari ijtimoiy ongining asosiy xususiyatlari bilimga, dunyoviy ma'rifatga intilish; salaflarning madaniy yutuqlaridan keng foydalanish; tabiatni

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

bilishga, uning boyliklaridan inson manfaatlari yo'lida foydalanishga intilish; ratsionalizm; hurfikrlilikning rivojlanishi; axloqiy qadriyatlarni hamda insoniy fazilatlarini tarannum etishda, tabiatning eng oliy xilqati bo'lmish insonga munosabatda namoyon bo'ladigan gumanizm; og'zaki va yozma so'zga muhabbat; kishi ma'naviy dunyosini shakllantirishga intilishdan iborat bo'lgandi.

Milliy merosni o'rganish, tiklash va targ'ib qilishning mohiyati, milliy va umumbashariy ahamiyati, tarixiy-madaniy merosga munosabat konsepsiyasida milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi masalasining aks etishi muammosi kelgusidagi ijtimoiy fanlar sohasida yangi yo'nalishlarga, tadqiqotlarga asos bo'lib xizmat qilishi shubhasiz. Chunki tarixiy-madaniy merosimizning tiklanishi jamiyatimizni yangilash va hal qiluvchi, ta'bir joiz bo'lsa, belgilovchi ahamiyatga egadir.

Bu borada "Bir bolaga yetti mahalla ham ota, ham ona" degan shior doimiy kun tartibida turishi lozim. Biz yoshlarimizni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash uchun bor kuch va imkoniyatlarimizni safarbar etishimiz zarur".[1]

Ma'lumki, inson shaxs sifatida tarbiyalanib shakllanishida xalqimiz tomonidan yaratilgan boy madaniy – ma'rifiy qadriyatlar muhim o'rin tutadi. Bunga ilmiy – texnika va aqliy imkoniyatlar, ta'lim – tarbiya, tibbiy xizmat, milliy meros, milliy qadriyatlar, turli shakllarda namoyon bo'ladigan madaniyat durdonalari, til, adabiyot, san'at, xalq hunarmandchiligi mahsulotlari, noyob tarixiy va madaniy yodgorliklar, arxitektura va boshqalarni kiritish mumkin.

Prezident Sh.Mirziyoyev o'zining saylovoldi uchrashuvlarida va prezidentlik davridagi ma'ruzalarida xalqimizning tarixi va ma'naviyatini bezab turgan bunday noyob yodgorliklar, ulug' siymolar haqida, ularning yoshlar tarbiyasidagi o'rni va roli haqida qayta – qayta ta'kidladilar. Jumladan, andijonliklar bilan bo'lgan uchrashuvda ta'kidlab aytdilarki, tarixga qarasak ham, bugungi kunga qarasak ham, Andijon zaminidan ko'p sohalar bo'yicha ko'plab buyuk, fidoyi insonlar yetishib chiqqaniga amin bo'lamiz. Chunki millat, el – yurt taqdiri uchun kuyish, milliy g'urur, or – nomus uchun bel bog'lab maydonga chiqish – Andijon ahliga xos fazilat. Mana, ulug' ajdodimiz Zahriddin Muhammad Boburni olaylik. Bu buyuk zot o'n ikki yoshidan boshlab Temuriylar davlatinisaqlab qolish uchun o'zini o'qa ham, cho'qqa ham urdi, hech qanday dushmandan ham, sinovdan ham qo'rqmadi. Qirq olti yillik umri davomida bir zum ham halovat bilgani yo'q. O'z avlodlariga Vatanga bo'lgan buyuk muhabbatini, ezgu fazilatlarini meros qilib qoldirdi.

Tahlil va natijalar: Yoshlarning komil insonlar, mustahkam oila vakillari bo'lib yetishishida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'rni beqiyos. Mustaqil O'zbekistonning kuch–qudrat mabai–xalqimizning umuminsoniy qadriyatlarga sodiqligidir. Xalqimiz adolat, yaxshilik, ahil qo'shnichilik va insonparvarlikning nozik kurtaklarini asrlar osha avaylab kelmoqda. O'zbekistonni yangilashning oliy maqsadi ana shu an'analarni qayta tiklash, ularga yangicha mazmun bag'ishlash, zaminimizda

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

tinchlik va demokratiya, farovonlik, madaniyat, vijdon erkinligi va har bir kishining kamol topishiga erishish uchun zarur shart – sharoit yaratishda o'z ifodasini topmoqda.

Qadriyatlar tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan ma'naviy omil sanaladi. Qadriyatlar ta'lim – tarbiyaning muhim vositasi sifatida inson hayoti uchun, vujudning tirikligi, sihat–salomatligi, mehnati, bilimi, muomalasi kabilarga jiddiy ta'sir etadi. Yosh avlodda qadriyatlarga munosabatda bu xususiyatlarni takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Jamiyat taraqqiy etgan sari umuminsoniy qadriyatlar ko'payib boraveradi. Masalan, erkinlik, tinchlik, tenglik, ma'rifat, haqiqat, ma'naviyat, go'zallik, yaxshilik, insonparvarlik, ijtimoiylik, demokratiya, qonun ustuvorligi va boshqalar. Bu tuyg'ular mustaqilligimizning yangi bosqichga ko'tarilishi jarayonida xalqimizning ong va shuuriga tobora mustahkamlanib bormoqda. Shuning uchun ham muhtaram Prezidentimiz "Navro'z falsafasida, Navro'z qadriyatlari-odamlar dardu–tashvishi bilan yashash, keksalarni hurmatlash, muhtoj oilalarga e'tibor va yordam ko'rsatish, adolat va xalqparvarlik faoliyatimiz mezoniga aylanmoqda", deydi.[2]

"Hammamizni tarbiyalagan, voyaga yetkazgan shu xalq. Barchamizga tuz-nasiba bergan ham – shu xalq. Bizga ishonch bildirgan, rahbar qilib saylagan ham aynan shu xalq", deydi hurmatli Yurtboshimiz Sh.Mirziyoyev[4]

Darhaqiqat, ishonch - ulug' tuyg'u. Ishonch-bu odamlarning dili va qalbini tozalovchi katta kuchdir. Ishonchning asosiy mazmunida halollik, adolat, sof vijdonlilik, poklik, so'z bilan ish birligi kabi axloq-odob fazilatlarini o'z ifodasini topgan. Ishonchning muhim shartlari-odamlar mehrini qozonish, marosim va ma'rakalarda qatnashish, keksalarga yordam va tasalli berish, nogiron va hastalarning holidan xabar olish, doimo insonlar bilan munosabatda bo'lish va boshqa shu kabilardir. Ishonchga erishish ezgu fazilatlar tufaylidir. Chunki qallob, firibgarlarga hech kim ishonmaydi. Ishonchning kushandasi aldanchilik. Odamlar senga ishonmas ekan, bu-baxtsizlik Alisher Navoiyga butun xalq ishonardi. Uning hurmati ham, bsyukligi ham, baxti ham shunda edi.

O'zbek xalqi qadim-qadimdan bir-birlariga ishonib kelgan. Ayniqsa, ishonchi bor kishilar elda e'tirozlangan. Uning bir og'iz so'zi bilan hal bo'lmayotgan ishlar ham bitib ketgan. Xalqimiz hayotda to'g'riligi bilan hurmat qozongan kishilarga ishonch bilan qaraganlar, uning nomini hamma joyda hurmat bilan tilga olganlar. Tarixdan ma'lumki, vatanini, xalqini sevgan kishilar xalqning ishonchiga sazavor bo'lganlar. Ular ezgu ishlari, toza xulqi bilan el-yurt manfaati yo'lida fidoyilik ko'rsatganlar. O'zbekistonni mustaqillikka olib chiqqan, mustaqillikni mustahkamlash uchun elim deb, yurtim deb jonkuyarlik ko'rsatgan Birinchi Prezidentimiz I.Karimov xalqimizning chinakam ishonchiga, mehriga sazavor bo'ldi. Bugungi kunda muhtaram Yurtboshimiz Sh.Mirziyoyevga ham xalqimizshunday katta ishonch bilan qaramoqda. Chunki uning rahnamoligida yurtimizda amalga oshayotgan obodonchilik, farovonlik, tub islohiy

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

o'zgarishlar, xalqni baxtli-saodatli etish uchunolib borilayotgan ezgu tadbirlar, xalqaro do'stlik, yaxshi qo'shnichilik, o'zaro hurmat, yoshlarni barkamol etib tarbiyalash borasidagi sa'y-harakatlar xalqimizda katta ishonch va hurmat paydo qilmoqda.

O'zbekiston yoshlari bu beqiyos hamho'rliklardan katta rag'bat va ilhomga to'lib, ulkan vatanparvarlik namunalarini ko'rsatishga intilmoqdalar. Ular o'zlarida bor iste'dodlarini namoyon etib, ilmu hunarda, ma'naviy-ma'rifiy jarayonlarda, mehnatda, sog'lom turmush tarzini shakllantirishda, fanda, san'atda, madaniyatda, sportdajasarot namunalarini ko'rsatmoqdalar. Yurtboshiga, bugungi va ertangi baxt-saodatli kunlarga, yurtning buyuk kelajagiga ishonch ularni yangi-yangi zafarli ishlarga otlantirmoqda. Bu ishonch yurtmizning xalqimizning baxtli kunlarida, buyuk o'zgarishlarda ifoda topmoqda. Bular Yurtboshining nazari tushgan, demak xalqimizning nazari tushgan yoshlardir.

Xulosa: Vatanparvar, fuqarolik tuyg'usi mustahkam, bag'rikeng, qonunlarni, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni hurmat qiluvchi, zararli ta'sirlar va oqimlarga qarshi tura oladigan, hayotga qat'iy ishonchli yoshlarni tarbiyalash borasida amalga oshirilayotgan tadbirlarning ko'lami naqadar kengligini har bir vatandoshimiz ko'rib, xis etib turibdi. Buni xorijlik xolis kishilar ham tan olmoqda.

Yoshlarda milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash bugungi kuning dolzarbdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh. Xalqimiz roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. T.: "O'zbekiston" HMUY, 2018. II TOM. 479 bet.
2. Mirziyoyev Sh. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T.: "O'zbekiston" HMUY, 2017.I TOM.
3. Mirziyoyev Sh. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz. T. "O'zbekiston" HMUY, 2017.
4. Harakatlar srategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanishlar sari. Risola. Nashrga tayyorlovchilar: M. Bekmurodov, Q. Quranboev, L.Tangirov. T.: G'.G'ulom nomidagi nashriyot –matbaa ijodiy uyi HMUY, 2017.
5. Amir Temur o'g'itlari. T.: "Navro'z", 1992.
6. Turkiy xalqlar mafkurasi. TURON. T.: "Cho'lpon" 1999 yil

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9
СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ

Исмаилов Улугбек Мехриддинович

Ташкентский государственный медицинский университет, студент 2 курса,
ismailovulugbek30@gmail.com

Аннотация. Статья посвящена использованию информационных технологий в медицине. Рассматриваются основные области применения информационных технологий в здравоохранении, включая электронные медицинские записи (ЭМК), системы поддержки принятия клинических решений, телемедицину и использование искусственного интеллекта для диагностики и лечения. Особое внимание уделяется обучению медицинских работников основам информатики и цифровизации процессов здравоохранения.

Ключевые слова: информационные технологии, медицина, электронные медицинские записи, искусственный интеллект, телемедицина, системы поддержки принятия решений.

Введение. В последние десятилетия информационные технологии и инновационные разработки в области цифровизации здравоохранения оказали значительное влияние на организацию медицинских услуг. Одним из наиболее заметных аспектов является создание интеллектуальных систем, которые способны обрабатывать и анализировать данные, а также помогать специалистам в принятии решений. Для медицинских работников важно не только иметь доступ к информации, но и понимать, как использовать технологии для оптимизации своей работы. Внедрение таких решений улучшает не только диагностику и лечение, но и организацию работы в больницах и клиниках, что позволяет значительно сократить время ожидания для пациентов и повысить уровень предоставляемых медицинских услуг.

На сегодняшний день, в условиях стремительно развивающихся технологий, медицинские работники должны быть подготовлены к использованию информационных технологий на всех этапах своей профессиональной деятельности. Однако внедрение новых технологий в практическое здравоохранение требует комплексного подхода, включающего не только технические и организационные аспекты, но и подготовку медицинского

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

персонала. Необходимо пересмотреть образовательные программы для врачей и медсестёр, чтобы подготовить их к будущему цифрового здравоохранения.

Основные направления применения информационных технологий в медицине. Электронные медицинские записи — это система хранения и обработки данных о пациенте в цифровом формате. ЭМК позволяют медицинским работникам получать информацию о пациенте в любой момент времени, а также отслеживать историю болезни, результаты анализов и назначения. Это значительно сокращает количество ошибок, связанных с человеческим фактором, и ускоряет доступ к необходимой информации.

Пример: Медицинские учреждения, внедрившие ЭМК, обеспечивают интеграцию между различными подразделениями: лабораториями, хирургическими отделениями и амбулаторными клиниками. В результате, лечащий врач может мгновенно получить результаты исследований и выбрать оптимальную тактику лечения, не тратя время на запросы.

Системы поддержки принятия клинических решений (СППК). Системы поддержки принятия клинических решений — это программные решения, которые помогают врачу принимать более обоснованные решения в процессе диагностики и лечения. СППК анализируют данные пациента, а также исторические медицинские данные и научные исследования, чтобы предложить возможные диагнозы, лекарства или терапевтические процедуры. Пример: В больницах активно используются системы, которые на основе введённых данных пациента (симптомы, возраст, пол и т.д.) предлагают список возможных заболеваний. Это ускоряет процесс диагностики и снижает риск ошибок.

Телемедицина — это использование информационных технологий для предоставления медицинских услуг на расстоянии. Она включает в себя как консультации между пациентом и врачом через видеосвязь, так и мониторинг состояния здоровья пациентов в реальном времени через специальные устройства. Пример: В сельских районах и отдалённых территориях, где доступ к медицинским учреждениям ограничен, телемедицина позволяет пациентам получать консультации от специалистов в удалённом формате. Врач может оценить состояние пациента с помощью видеоконференции и направить его на необходимое обследование или лечение.

Основные проблемы внедрения информационных технологий в медицину

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

1. Приверженность к традиционным методам работы. Многие медики, особенно с большим стажем работы, не всегда готовы перейти на цифровые методы. Это связано с недоверием к новым технологиям и страхом перед возможными ошибками.
2. Конфиденциальность и безопасность данных. Защита медицинских данных является критически важной, поскольку персональная информация о пациенте должна быть защищена от утечек. Это требует постоянного обновления систем безопасности и обучения персонала.
3. Высокие затраты на внедрение и обслуживание. Несмотря на все преимущества, переход к цифровому здравоохранению требует значительных финансовых вложений в оборудование, программное обеспечение и обучение специалистов.
4. Необходимость обучения специалистов. Медицинский персонал должен быть подготовлен к работе с новыми технологиями. Важно, чтобы врачи и медицинские сестры понимали не только как использовать цифровые инструменты, но и как их интегрировать в свою повседневную практику.

Заключение. Таким образом, информационные технологии в медицине предоставляют огромные возможности для повышения эффективности лечения и диагностики. Внедрение инновационных технологий, таких как искусственный интеллект, электронные медицинские записи, телемедицина, значительно улучшает доступность и качество медицинских услуг. В то же время, важность подготовки медицинского персонала для работы с новыми цифровыми инструментами становится очевидной.

Переход к цифровизации в здравоохранении не только улучшает процессы оказания медицинской помощи, но и открывает новые горизонты для персонализированного подхода в лечении пациентов, что способствует повышению уровня жизни и снижению затрат на лечение. Ожидается, что в будущем роль информационных технологий в медицине будет только возрастать, и их внедрение будет неотъемлемой частью эффективного функционирования здравоохранения. Важно, чтобы медицинские учреждения и специалисты не только освоили новые технологии, но и продолжали совершенствовать свои знания и навыки для использования этих инструментов на практике.

Информатика в медицине — это не просто тренд, а необходимость для повышения качества и доступности медицинских услуг. Цифровизация здравоохранения помогает улучшить процессы диагностики, лечения и

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

управления медицинскими учреждениями. Внедрение современных информационных технологий способствует более точной диагностике, снижению числа ошибок и улучшению качества жизни пациентов. Для успешного использования этих технологий важно, чтобы медики освоили основы информатики, были готовы к адаптации и использованию новых инструментов, а также чтобы активно развивались системы защиты данных и безопасности.

Список литературы

1. Сайфуллин, Р. (2019). *Информатика для медицинских работников*. Москва: Медицинская книга.
2. Агеева, Т. В. (2021). *Использование технологий ИИ в диагностике заболеваний*. Вестник медицинской информатики, 45(2), 50-65.
3. Семёнова, М. Н. (2020). *Телемедицина в здравоохранении: возможности и ограничения*. Журнал телемедицины, 10(1), 25-30.
4. Алымова, Н. А., & Иванов, В. С. (2018). *Электронные медицинские записи: преимущества и вызовы*. Врач и информатика, 35(4), 15-22.
5. Zhang, Y., & Liu, X. (2020). *Artificial Intelligence in Healthcare: Applications and Future Prospects*. Springer Nature.

THE IMAGE OF AMIR TEMUR IN ENGLISH-SPEAKING LITERATURE
INGLIZZABON ADABIYOTDA AMIR TEMUR SIYMOSI

Boboxonova Marjona Qo'chqor qizi

Termiz Davlat Pedagogika Instituti Tillar Fakulteti talabasi

Samadova Visola Baxtiyorovna

Termiz Davlat Pedagogika Instituti O'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada inglizzabon adabiyotda Amir Temur siymosining talqini tarixiy manbalar, badiiy asarlar va zamonaviy ilmiy tadqiqotlar asosida tahlil qilingan. Tadqiqot davomida Amir Temur obrazi Yevropa Uyg'onish davri asarlaridagi dramatik talqinlardan tortib, XIX asr tarixiy tadqiqotlari hamda bugungi zamonaviy akademik adabiyotlarda qanday o'zgarib borganligi ko'rsatib beriladi. Shuningdek, inglizzabon adabiyotda Temur shaxsining harbiy iste'dodi, davlat boshqaruvi, siyosiy mahorati va madaniy merosi qay darajada yoritilgani tahliliy jihatdan yondashilgan. Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, Amir Temur obrazi G'arb adabiyotida turlicha baholangan bo'lsa-da, zamonaviy ilmiy qarashlar uni ancha xolis va kompleks tarzda talqin qiladi.

Kalit so'zlar: Amir Temur, Tamerlane, inglizzabon adabiyoti, G'arb adabiyoti, Christopher Marlowe, Tamburlaine, tarixiy talqin, Orientalizm, modern tarixshunoslik, badiiy obraz, Temuriylar tarixi, adabiy tahlil.

Abstract: This article explores the representation of Amir Temur (Tamerlane) in English-speaking literature from the early Renaissance to modern scholarship. It analyzes how historians, poets, playwrights, and novelists have portrayed his personality, military genius, political leadership, and legacy. The study reveals that Western interpretations of Amir Temur have ranged from negative, Orientalist-influenced depictions to more balanced and scholarly assessments in contemporary research. The paper concludes that English-language literature reflects not only historical facts but also cultural perceptions that evolved over centuries.

Keywords: Amir Temur; Tamerlane; English literature; historical representation; Christopher Marlowe; Tamburlaine; Orientalism; modern historiography; literary analysis; Central Asian history.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

KIRISH. G'arbda Amir Temur yoki Temur nomi bilan mashhur bo'lgan Amir Temur (1336–1405) o'rta asrlar dunyosining eng nufuzli tarixiy shaxslaridan biridir. Uning imperiyasi butun O'rta Osiyo, Fors, Kavkaz va Yaqin Sharqning ba'zi qismlariga tarqalib, global siyosiy va madaniy jarayonlarni shakllantirdi. Ingliz tilida so'zlashuvchi adabiyot Temurga doimiy qiziqish ko'rsatib, uni bosqinchi, davlat quruvchi, harbiy daho, Sharq qudrati timsoli sifatida turlicha tasvirlaydi. Ushbu maqolaning maqsadi ingliz tilidagi adabiy va tarixiy matnlarda Amir Temur siyomosining evolyutsiyasini o'rganishdan iborat. Turli davrlarga oid asarlarni tahlil qilib, bu tadqiqot siyosiy kontekst, madaniy muhit va adabiy yo'nalishlar Temur obraziga qanday ta'sir qilganini ko'rsatadi.

G'arb adabiyotida Temur haqidagi dastlabki eslatmalar Ruy Gonsales de Klavixoning Temurga elchixonasi (1406) kabi sayohatchilarning hikoyalarida paydo bo'lgan. Garchi ispan tilida yozilgan bo'lsa-da, Yevropada keng o'qilgan va keyinchalik ingliz tiliga tarjima qilingan. Bu tavsiflar Temurni qudratli podshoh, intizomli hukmdor va strategik mutafakkir sifatida tanitdi. Ingliz tilidagi dastlabki tarjimalarda uning adolat va ma'muriy tartib uchun obro'siga urg'u berilgan.

Sharqshunoslik talqinlari: 15–17-asrlarda ingliz mualliflari ko'pincha sharqshunoslik nuqtai nazaridan shakllangan ikkinchi qo'l hisobotlariga tayanganlar. Temur o'zining harbiy yurishlari tufayli ba'zan "vahshiy qirg'inchi" sifatida tasvirlangan. Bunday tasvirlar tarixiy aniqlikdan ko'ra ko'proq G'arbning Sharq kuchidan qo'rqishiga ta'sir qilgan. Yozuvchilar Temurning davlat qurilishi islohotlariga e'tibor bermay, zo'ravonlikni tez-tez ta'kidlab o'tishgan.

Amir Temur ingliz adabiyotida Kristofer Marloning "Buyuk Tamburlayn" asari: Eng qadimgi va eng ta'sirli adabiy tasvirlardan biri Kristofer Marloning ikki qismli "Buyuk Tamburleyn" (1587-1588) pyesasidir. Marlo Temurni g'ayrioddiy shuhratparastlik va xarizma bilan ajralib turadigan qahramon, ammo shafqatsiz bosqinchi sifatida ko'rsatadi. Asar Temurning qudrati oddiy insoniy chegaralardan oshib ketgan g'ayritabiiy shaxs obrazini yaratishga yordam berdi.

Biroq, Marloning tasviri juda dramatiklashtirilgan. Bu Temurning strategik yorqinligini tan olgan bo'lsa-da, uning shafqatsizligi va hukmronlikka chanqoqligini oshirib yuboradi.

Romantik davr va Viktoriya yozuvlari: 19-asrda Edvard Gibbon va keyinroq Jorj Kerzon kabi yozuvchilar ko'proq tarixiy yondashuvdan foydalanganlar. Ular Temurni arxiv hujjatlari, me'morchilik va O'rta Osiyo yilnomalari orqali o'rgandilar. Ularning tadqiqotlari uning muhim siyosiy va madaniy xizmatlarini tan oldi, bu sof adabiy tasvirlardan dastlabki akademik tahlillarga o'tishni belgilab berdi. Zamonaviy

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

akademik istiqbollar 20-21-asrlar tarixshunosligi: Zamonaviy inglizzabon tarixchilar Amir Temur haqida ancha mutanosib va dalillarga asoslangan baho berishgan. Beatris Forbes Manz, Jon E. Vuds va Jastin Marozzi kabi tadqiqotchilar ta'kidlaydilar:

- uning innovatsion harbiy tuzilmalari,
- diplomatik strategiyalar;
- iqtisodiy va arxitektura islohotlari;
- olimlar va san'atkorlarga homiylik;
- keng hududlarni barqarorlashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlar.

Amir Temur zamonaviy jahon adabiyotida zamonaviy romanlar, tarjimai hollar va tarixiy ocherklar Temur xarakterini qayta talqin qilishda davom etmoqda. Zamonaviy yozuvchilar ko'pincha quyidagilarga e'tibor berishadi:

- uning etakchilik falsafasi,
- davlat qurish strategiyalari;
- Samarqanddagi madaniy yutuqlar,
- va uning xalqaro siyosiy tarixni shakllantirishdagi roli.

Materiallar va metodlar: Ushbu tadqiqotda inglizzabon adabiyotda Amir Temur siymosining shakllanishi va talqinlarini o'rganish maqsadida tarixiy, adabiy va qiyosiy manbalardan foydalanildi. Tadqiqotning asosiy materiallari sifatida Kristofer Marlning "Tamburlaine the Great", Edvard Gibbonning tarixiy asarlari, XIX asr romantik adabiyoti vakillarining Temur haqidagi matnlari hamda zamonaviy ilmiy maqolalar tahlil qilindi. Shuningdek, inglizzabon adabiyotshunoslikka oid monografiyalar, ensiklopediyalar va elektron bazalardan olingan ilmiy maqolalar qo'shimcha manba sifatida xizmat qildi.

Metod sifatida qiyosiy adabiyotshunoslik metodi, tarixiy-tahliliy yondashuv, interpretativ analiz va deskriptiv tahlil usullaridan foydalanildi. Qiyosiy metod yordamida turli davrlarga oid mualliflarning Temur obrazini talqin etishdagi farqlari aniqlangan bo'lsa, tarixiy-tahliliy yondashuv G'arb adabiyotidagi Temur siymosining shakllanishiga ta'sir qilgan omillarni o'rganishga imkon berdi. Interpretativ metod asarlardagi badiiy tasvir, qahramon xarakteri va muallif pozitsiyasini tahlil qilishda qo'llandi.

Ushbu metodlar tadqiqotning ilmiy asoslangan bo'lishini, mavzuning adabiy va tarixiy kontekstda chuqur yoritilishini ta'minladi.

CONCLUSION

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, inglizzabon adabiyotda Amir Temur siymosi tarix davomida turlicha talqin etilgan. XVI asr dramatik adabiyotida Temur romantik va g'ayritabiiy kuchga ega qahramon sifatida tasvirlangan bo'lsa, XVIII–XIX asrlarda

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

u ko'proq tarixiy, siyosiy va harbiy arbob sifatida talqin qilingan. Zamonaviy inglizabon tadqiqotlarda esa Temur siymosi yanada obyektiv, tarixiy manbalarga asoslangan va murakkab obraz sifatida yoritiladi.

Shuningdek, tadqiqot ko'rsatdiki, inglizabon adabiyotdagi Temur tasviri G'arbdagi siyosiy qarashlar, orientalistik stereotiplar va romantik estetika ta'siri ostida shakllangan. Bugungi kunda esa Temur nafaqat buyuk sarkarda, balki madaniyat homiysi va diplomatik strateg sifatida qadrlanadi.

Natijada, inglizabon adabiyotda Amir Temur siymosi ko'p qirrali, tarixiy va badiiy yondashuvlarni uyg'unlashtirgan murakkab obraz ekanligi aniqlandi, bu esa Temur shaxsining jahon adabiyotidagi o'rnini chuqur anglashga imkon beradi.

ADABIYOTLAR/REFERENCES

1. Nuriddinov, M. Q. "Amir Temur va 'Temur Tuzuklari'." TADQIQOTLAR, 60(3), 104–108.
2. Zebo Yaxshiyeva. "Amir Temur istilolari: qarashlar, izlanishlar va yondashuvlar." Tamaddun Nuri Jurnali, 2(65), 338–342.
3. Hasanboyev, T. F., & Turdiqulova, M. L. "Temur Tuzuklari'da saltanatni idora qilish tuzuki va uning ahamiyati." Лучшие интеллектуальные исследования, 33(2), 45–48.
4. Inomov, J. B., & Sharipova, N. A. "Amir Temur – buyuk davlat arbobi." Modern Education and Development, maqola.
5. Muxtasarov, D. O. "Amir Temur o'g'itlarining uslubiy-tarbiyaviy ahamiyati." Science and Education, 4(6), 673–677.
6. O'zbekiston Respublikasi Hukumat qarori bazasidan olgan manba: "Amir Temur davlatining tashkil topishi."
7. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. Amir Temur. Bibliografiya. Birinchi kitob. Toshkent: Temuriylar tarixi davlat muzeyi ilmiy jamoasi, 2021.
8. Karimov, I. A. "Amir Temur – buyuk sohibqiron." Toshkent, 2018. (i'tiborga olingan "Temur Tuzuklari" tahlili)
9. Mo'minov, I. "Amir Temurning O'rta Osiyo tarixida tutgan o'rni va roli." Toshkent: Fan, 1993.
10. "Temur tuzuklari." Toshkent: Ilm-ziyo-zakovat, 2020.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI**

VOLUME-2, ISSUE-9

**HOZIRGI DAVRDA O'ZBEKISTON TURIZM SOHASIDA OLIB
BORILAYOTGAN ISLOHOTLAR**

Yunusova Sarvinoz

DTPI Turizm va mehmondo'stlik ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O'zbekiston turizm sohasida hozirgi davrda amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı islohotlar, ularning mazmun-mohiyati va iqtisodiy-ijtimoiy hayotga ta'siri keng yoritiladi. Jumladan, infratuzilmani modernizatsiya qilish, zamonaviy transport tizimlarini joriy etish, xorijiy sayyohlar uchun viza va chegara tartibotlarini soddalashtirish, ichki turizmni faollashtirish, madaniy meros obyektlarini qayta tiklash, ekologik va innovatsion turizm yo'nalishlarini rivojlantirish, shuningdek xalqaro hamkorlikni kuchaytirish jarayonlari tahlil qilinadi. Maqolada islohotlarning iqtisodiy samaradorligi, hududlar rivojiga ta'siri, mahalliy aholi bandligini oshirishdagi o'zni va sohaning raqobatbardoshligini ta'minlash masalalari batafsil ochib beriladi.

KALIT SO'ZLAR

Turizm, islohotlar, O'zbekiston, infratuzilma, xizmat ko'rsatish, madaniy meros, ekoturizm, ichki turizm, transport tizimi, viza liberallasuvi, raqamli turizm, xalqaro hamkorlik, marketing, investitsiya, strategik rivojlanish.

KIRISH

O'zbekiston bugungi kunda Markaziy Osiyodagi eng jadal rivojlanayotgan turistik markazlardan biriga aylanib bormoqda. Mamlakatning boy tarixi, xilma-xil tabiati, qadimiy shaharlarining jahon ahamiyatiga molik madaniy merosi sayyohlar uchun katta qiziqish uyg'otadi. So'nggi yillarda davlat tomonidan turizmni ustuvor yo'nalish sifatida rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan siyosiy qarorlar sohada tub burilish yasadi.

Turizm infratuzilmasining kengayishi, xizmatlar sifatining yaxshilanishi, transport-logistika tizimining rivojlanishi, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikning kuchayishi, viza tartibotlarining yengillashuvi — bularning barchasi sohaning barqaror o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Shuningdek, yangi turizm klasterlari, madaniy markazlar, festival va tadbirlar, ekologik va ekstremal turizm yo'nalishlari tashkil etilishi O'zbekistonga yangi turistlar

oqimini jalb qilish imkonini bermoqda. Quyida O'zbekiston turizm sohasida olib borilayotgan hozirgi islohotlarning asosiy yo'nalishlari kengroq yoritib beriladi.

Hozirgi davrda O'zbekiston turizm sohasida olib borilayotgan islohotlar

Turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish

- Yirik shaharlarda va turistik markazlarda xalqaro standartlarga mos mehmonxonalar, boutique–otel va xostellar tarmog'ining kengayishi.
- Zamonaviy turistik majmualar — “Turizm shaharchalari”, rekreatsion hududlar, dam olish zonalarini barpo etish.
- Aeroportlarning qayta qurilishi, yangi terminal ochilishi, mahalliy aviakompaniyalar parkini yangilash orqali parvozlar sonini ko'paytirish.
- Temir yo'l infratuzilmasini kengaytirish, yuqori tezlikdagi poyezdlar tarmog'ini kengaytirish.
- Turistik obyektlar atrofi va markazlarda yo'l-transport infratuzilmasini yaxshilash; veloyo'laklar, piyodalar hududlari va axborot markazlarini tashkil etish.

Viza va chegara tartibotlarini liberallashtirish

- 90 ga yaqin davlat fuqarolari uchun vizasiz kirish rejimi — turizm oqimini keskin oshirayotgan omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.
- Elektron viza (E-Visa) tizimining takomillashtirilishi, sayt orqali tez va qulay ariza topshirish imkoniyatining yaratilishi.
- Chegara postlarida zamonaviy skanerlar, elektron navbat tizimi, masofaviy ruxsatnoma kabi qulayliklarning joriy etilishi.
- Xususiy sektor uchun soddalashtirilgan litsenziyalash tizimi — turizm operatorlari sonining oshishiga xizmat qilmoqda.

Ichki turizmni rivojlantirishni rag'batlantirish

- “O'zbekiston bo'ylab sayohat qil!” dasturi orqali aholiga imtiyozli turpaketlar taklif etilishi.
- Maktab o'quvchilari, talabalar, yoshlar va oilalar uchun maxsus ekskursiya dasturlari joriy etilishi.
- Har bir viloyatning o'ziga xos turistik brend va logotiplarini yaratish, marketing kampaniyalarini yo'lga qo'yish.
- Mahalliy tadbirkorlarning turizm sohasiga kirishini yengillashtirish, soliq imtiyozlari va grant dasturlarini joriy etish.

Madaniy merosni asrash, restavratsiya va ommalashtirish ishlari

- Samarqand, Buxoro, Xiva va Shahrisabz kabi tarixiy markazlardagi obidalarni restavratsiya qilish, arxeologik yodgorliklarni qayta tiklash.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

- “Ipak yo‘li” bo‘ylab yangi turizm klasterlari, madaniy markazlar, tematik muzeylar tashkil etish.
- Milliy festivallar, xalqaro madaniy tadbirlar orqali turizm brendini kuchaytirish: “Sharq Taronalari”, “Bakhshi”, “Lazgi”, “Zarafshon festivali” va boshqalar.
- O‘zbekistonga oid tarixiy va madaniy obyektlar haqida raqamli platformalar, audio gidlar, virtual sayohatlar yaratish.

Ekoturizm va innovatsion turizm yo‘nalishlarini rivojlantirish

- Orolbo‘yi mintaqasini ekologik turizm markaziga aylantirish bo‘yicha maxsus dasturlar qabul qilinishi.
- Tog‘li hududlarda ekstremal turizm: paragliding, trekking, off-road safari yo‘nalishlarini yo‘lga qo‘yish.
- Fermer xo‘jaliklari, qishloq hayoti, mahalliy an‘analar bilan bog‘liq qishloq turizmini rivojlantirish.
- Tabiiy qo‘riqxonalar va milliy bog‘larda ekologik yo‘laklar, kuzatuv minoralari, tabiat muzeylarini tashkil etish.
- Raqamli turizm — onlayn bron tizimlari, safarlarni raqamli rejalashtirish, 3D xaritalar va AR/VR texnologiyalarini joriy etish.

Xalqaro hamkorlikni kengaytirish va investitsiyalarni jalb qilish

- Jahon turizm tashkiloti (UNWTO), Ipak yo‘li turizm assotsiatsiyasi kabi global tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish.
- Xalqaro ko‘rgazmalar, forumlar va investitsiya sammitlarida faol ishtirok etish orqali O‘zbekiston brendini targ‘ib qilish.
- Chet ellik investorlar uchun soliq imtiyozlari, yer maydonlarini ajratish, turizm obyektlarini barpo qilish uchun yengillashtirilgan tartib joriy etish.
- chegaraoldi hududlarda qo‘shma turpaketlar yaratish: O‘zbekiston–Qozog‘iston, O‘zbekiston–Qirg‘iziston, O‘zbekiston–Turkmaniston yo‘nalishlari.

XULOSA

O‘zbekiston turizm sohasida so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar sohani global miqyosda raqobatbardosh bo‘lishiga xizmat qilmoqda. Infratuzilmaning yaxshilanishi, xizmatlarni raqamlashtirish, ichki turizmning faollashuvi, ekologik yo‘nalishlarning kengayishi, madaniy merosning jahon miqyosida targ‘ib qilinishi — bularning barchasi turizmning milliy iqtisodiyotdagi ahamiyatini yanada oshirmoqda. Kutilishicha, kelgusi yillarda O‘zbekiston Markaziy Osiyoning yetakchi turistik markazlaridan biriga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Turizm sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-4861-son Farmoni.
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini 2019–2025-yillarda rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4095-son qarori.
- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Turizmni rivojlantirish to'g'risida"gi qonunlar va me'yoriy hujjatlar to'plami.

O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi materiallari:

- O'zbekiston Respublikasi Turizm, madaniy meros va sport vazirligi rasmiy statistik ma'lumotlari.
- "Tourism Development Report of Uzbekistan" – yillik hisobotlar.

Ilmiy va o'quv adabiyotlari:

- Abdukarimov X., "Turizm asoslari", Toshkent: "Iqtisod-Moliya", 2021.
- Mamatqulov Sh., "O'zbekiston turizm geografiyasi", Toshkent: "Fan va texnologiya", 2020.
- Sharipov F., "Turizm menejmenti va marketingi", Toshkent, 2022.

Iqaro tashkilotlar va hisobotlar:

- UNWTO (World Tourism Organization) – World Tourism Barometer.
- UNWTO Tourism Market Intelligence Reports.
- World Bank: "Uzbekistan Tourism Development Projects".

Internet manbalari:

- O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi rasmiy sayti.
- O'zbekistonga oid turizm statistikalari joylashtirilgan rasmiy portallar.
- Raqamli turizm platformalari (e-Visa, Uzbekistan.travel).

Ilmiy maqolalar va tahliliy sharhlar:

- "O'zbekiston turizm sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar" mavzusidagi ilmiy maqolalar (Respublika ilmiy jurnallari).
- Markaziy Osiyo turizm bozoriga oid tahliliy materiallar va konferensiya maqolalari.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9
KUN TARTIBINING TALABALAR O'ZLASHTIRISHIGA TA'SIRI**

Hasanov Dilmurod Abduvahob o'g'li

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali kafedra assistenti

Hamroyeva Sabrina Baxrom qizi

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali talabasi

Tadqiqot maqsadi:

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi: talaba yoshlarning kun tartibining buzilishi orqali kelib chiqadigan belgilar(uyqu, ovqatlanish, dars rejimi, mustaqil ta'lim, dam olishi va jismoniy faollikning buzilishi)ning o'quv jarayonidagi ko'rsatkichlarni aniqlash hamda ularni olish metodlarini qo'llash va tatbiq etish.

Kirish:

Hozirgi kunda talabalar orasida uyqu yetishmasligi, tartibsiz ovqatlanish, ko'p miqdorda ekrandan foydalanish holatlari, jismoniy faollikning kamayishi kabi omillar vujudga kelmoqda. Bundan tashqari, O'zbekiston hamda jahon oliy ta'limidagi talabalar orasida stress hamda charchash alomatlari kuchaymoqda. Kun tartibining buzilishi talabalar bilim olish salohiyatining pasayishiga olib kelmoqda.

Kalit so'zlar: to'g'ri ovqatlanmaslik, uyqu rejimi, kun tartibi, xotira mustahkamligi, diqqat, bilim olish salohiyati.

Asosiy muammolar:

1. Talabalar kun tartibining buzilishi sababli juda ko'plab o'zgarishlar yuzaga keladi. Jumladan, gazli ichimliklarni ko'p iste'mol qilinishi organizmda sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, issiq kunlarda talabalar ko'p miqdorda chanqoqbosdi gazli ichimliklarni ko'p miqdorda iste'mol qilishadi. Natijada, organizmda metabolizm buzilishi kelib chiqadi. Metabolizmning buzilishi esa organizmni yetarli miqdorda oziq moddalar bilan ta'minlanmasligiga olib keladi.

2. To'yib uxlamaslik: talabalar orasida yetarli miqdorda uxlamaslik holatlari kuzatilmoqda. Uyquning yetishmasligi esa kayfiyat va bilim olish salohiyatining pasayishiga olib keladi. Qanchalik uyqu kam bo'lsa, diqqatni jamlash shunchalik past darajada bo'ladi. To'yib uxlamaslik xotirani pasayishiga olib keladi.

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

3. To'g'ri ovqatlanmaslik: talabalar ko'pincha ertalab nonushta qilmay darsga kelishadi. Bu esa energiya tanqisligiga, ovqat hazm qilishning buzilishiga, vitamin va mineral moddalarning yetishmasligiga olib keladi. Undan tashqari, och qolish diqqat-e'tiborning susayishiga hamda xotirani pasayishiga olib keladi. Noto'g'ri ovqatlangan talaba tez-tez charchaydi, darsda faolligi kamayadi, topshiriqlarni bajarish salohiyati pasayadi.

4. Jismoniy faoliyatning yetarli bo'lmasligi: jismoniy faollik kamligi moddalar almashinuvi jarayoni buzilishiga, immunitetning pasayishiga olib keladi hamda ortiqcha vazn yig'ish holatlari yuzaga keladi.

Xalqaro tajribalar:

1. Finlandiya tajribasi—qisqa darslar, uzoq tanaffuslar: Finlandiya dunyoda bilim berish darajasi yuqori mamlakatlardan hisoblanadi. Finlandiya tajribasida, dars jarayonlarida tanaffuslarga katta e'tibor qaratilgan. Ular tanaffus vaqtida talabaning faol bo'lishi, keyingi darsdagi diqqat miqdorini 40% ga oshirishini kuzatgan. Natijada, o'qish jarayonida ortiqcha yuklamasiz, miya faoliyatini susaytirmaslik hamda o'zlashtirishning yuqori bo'lishiga ega bo'lishgan.

2. AQSh tajribasi—uyqu va dars boshlanish vaqti: AQShdagi shaharlarning ko'pchiligida darslar 7:00-7:30da boshlanardi. "American Academy of pediatrics" tavsiyasiga ko'ra, dars vaqtlari 8:30dan erta boshlanmasligi kerak deyishdi. Ular dars vaqti kech bo'lsa uyqu sifati normallashadi, deyishgan. Uyqu sifati yaxshi bo'lsa dars sifati yaxshi bo'ladi deb ta'kidlashgan. Natijada, uyqu rejimi normallashadi hamda eslab qolish salohiyati oshadi.

3. Yaponiya tajribasi—tartib-intizom va vaqtni boshqarish: Yaponiyada darslar ma'lum bir tartibda rejalashtirilgan. Dars vaqti, tanaffus, jismoniy mashqlar, uy vazifasi hamda ovqatlanish tartibi ham aniq bir tartibda rejalashtirilgan. Natijada, ma'suliyat, intizom hamda o'zini boshqarish qobiliyati rivojlanadi.

Takliflar:

1. Diqqat-e'tiborni ko'p talab etadigan ma'ruza mashg'ulotlari vaqtida 5 daqiqagacha bo'lgan qisqa tanaffuslar qilish.

2. Amaliy mashg'ulotlar orasidagi tanaffuslarda talabalarga yurish va yengil mashg'ulotlar qilishni talabalar o'rtasida targ'ib qilish.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9

Xulosa:

Kun tartibining to'g'ri tashkil etilishi talabalar o'quv faoliyatining samaradorligini oshiradi. O'qish, dam olish, uyqu hamda bo'sh vaqtini to'g'ri rejalashtirish orqali ko'pgina kognitiv jarayonlarning faoliyatiga ta'sir ko'rsatadi. Jumladan, diqqat faoliyati, xotira mustahkamligi hamda fikrlash salohiyatini yaxshilaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalarning kun tartibi to'g'ri tartibda o'tishi, ularning bilim salohiyatini oshishiga yordam beradi. Undan tashqari, malakali va sog'lom kadrlar yetishib chiqadi.

**ALLERGIYA REAKSIYALARINING IMMUNOLOGIK ASOSLARI VA
PROFILAKTIKASI**

Xoliqberdiyeva Zebo Rasuljon qizi

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti talabasi

E-mail: zeboxoliqberdiyeva@icloud.com,

+998936044779

Annotatsiya: Ushbu tezis allergik kasalliklarning kelib chiqishida asosiy rol o'ynaydigan immunologik mexanizmlarni tizimli tahlil qiladi. Asosiy e'tibor IgE orqali sodir bo'ladigan I tur gipersensitivlik reaksiyasiga qaratilgan bo'lib, unda antigen (allergen) bilan birinchi marta tanishgandan so'ng organizmda IgE sinfiga mansub antitelolar ishlab chiqarilishi va ularning mast hujayralari va bazofillarga birikishi jarayoni o'rganiladi. Allergik kasalliklarni tushunish va samarali oldini olish uchun ularning immunopatogenezi chuqur bilish zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: allergiya, immunoglobulin E (IgE), mast hujayralar, gistamin, allergen, gipersensitivlik, Th2 limfotsitlar, sitokinlar, allergen-spesifik immunoterapiya (ASIT), profilaktika, immunoregulyatsiya.

Asosiy qism

Allergik kasalliklar zamonaviy jamiyatning eng keng tarqalgan surunkali patologiyalaridan biri bo'lib, butun dunyo bo'yicha ularning tarqalishi, ayniqsa industrial rivojlangan va urbanizatsiyalashgan mamlakatlarda, doimiy ravishda o'sib bormoqda.¹ Allergiya - bu organizmning atrof-muhitdagi keng tarqalgan, odatda aksariyat odamlar uchun mutlaqo zararsiz bo'lgan moddalar (allergenlar) ga nisbatan ortig'cha sezuvchanlik (gipersensitivlik) ko'rsatishi bilan kechadigan immun reaksiyalar majmuasidir. Immunologik nuqtai nazardan, allergiya - bu immunitet tizimining fiziologik vazifasidan og'ishidir: normal sharoitda infeksiyaga qarshi himoyani ta'minlovchi mexanizmlar noto'g'ri yo'naltirilib, zararsiz antigenlarga qarshi zo'ravon va organizm uchun zararli javob berishga kirishadi. Ushbu jarayonning asosini **I tur gipersensitivlik reaksiyasi** tashkil etadi, uning markazida **immunoglobulin E (IgE)** molekulasini va uning retseptorli sheriklari - **mast hujayralari** va **bazofillar** turadi.

Allergik reaksiyaning rivojlanishi aniq ketma-ketlikka ega bo'lgan bir necha bosqichdan iborat.

Sezuvchanlanish (Sensibilizatsiya) Bosqichi: IgE ning Yo'lga Qo'yilishi

Bu jarayon allergen bilan birinchi uchrashuvda boshlanadi. Allergen (masalan, gul changi zarralari, uy changidagi tungi kanalarning chiqindilari, ba'zi oziq-ovqat oqsillari) organizmga teri, nafas yo'llari yoki ovqat hazm qilish trakti orqali kirganda, u antigenni taqdim etuvchi hujayralar (APC), asosan dendrit hujayralar tomonidan qamrab olinadi va parchalangan holda MHC II kompleksi bilan birga immunitet tizimining asosiy boshqaruvchilari - T-limfotsitlarga taqdim etiladi.²

Bu yerda hal qiluvchi omil - genetik moyillik. Allergiyaga moyil (atopik) shaxslarda bu allergen taqdimoti T-yordamchi 2 (Th2) limfotsitlarining faollashuviga va dominant bo'lib qolishiga olib keladi. Th2 hujayralari ikki muhim sitokin ishlab chiqaradi:

* Interleykin-4 (IL-4): B-limfotsitlarni o'z immunoglobulin sinfini o'zgartirib, immunoglobulin E (IgE) sinfiga antitelolar ishlab chiqarishga rag'batlantiradi.

* Interleykin-13 (IL-13): Nafas yo'llari epiteliysi va bezlar sekretsiyasini rag'batlantiradi, shilliq ishlab chiqarishni oshiradi.

Ishlab chiqarilgan allergenga xos IgE antitelolari qon oqimi orqali tarqalib, o'zlarining Fc qismi orqali mast hujayralari va bazofillarning sirtida joylashgan yuqori affinitetli FcεRI retseptorlariga mustahkam birikadi. Bu bosqich odatda klinik alomatlarisiz o'tadi va organizm allergen nisbatan "sezuvchan" (sensibilizatsiyalangan) holatga o'tadi.

Allergen bilan Qayta Uchrashuv va Effektor Bosqich: "Portlash" Reaksiyasi

Sezuvchan organizm ikkinchi (yoki keyingi) marta bir xil allergen bilan uchrashganda, voqealar zinzira tezligida rivojlanadi. Allergen bir nechta sirtidagi IgE molekulalari bilan birikadi, bu esa FcεRI retseptorlarining kross-bog'lanishiga (o'zaro bog'lanishiga) va ularning ichkarida kuchli signal berish kaskadini ishga tushirishiga olib keladi.

Natijada mast hujayralari va bazofillar degranulyatsiyaga uchraydi, ya'ni ularning sitoplazmasidagi granullalar bir necha daqiqa ichida o'z tarkibidagi tayyor, kuchli faol moddalarni (mediatorlar) hujayradan tashqariga chiqaradi. Ushbu mediatorlar ikki guruhga bo'linadi:

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

* Oldindan tayyorlangan mediatorlar (Daqiqalar ichida ta'sir ko'rsatadi):

* Gistamin: Asosiy va eng tez ta'sir ko'rsatuvchi mediator. Tomirlarni kengaytiradi va o'tkazuvchanligini oshiradi (shish, qizarish), bezlarni rag'batlantiradi, silliq muskullarni qisqartiradi (bronxospazm), asab oxirlarini qo'zg'atadi (qichishish).³

* Geparin: Qon ivishini sustlashtiradi.

Yangi sintez qilinadigan mediatorlar (Bir necha soat davomida ishlaydi):

* Leykotrienlar (LTCA, LTD4): Gistamingan ancha kuchliroq bronxokonstriktor va vazodilatator hisoblanadi. Bronxial astmaning kechikkan fazasida asosiy rol o'ynaydi.

* Prostaglandin D2 (PGD2): Bronxlar torayishiga, tomirlarning kengayishiga yordam beradi.

* Trombotsitni faollashtiruvchi faktor (PAF): Tomirlar o'tkazuvchanligini oshiradi, trombotsitlarni faollashtiradi.

Allergik kasalliklarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar

Allergiya - bu genetik predispozitsiya va atrof-muhit omillarining o'zaro ta'siri (epigenetika) natijasidir.

* Irsiy omillar: Atopiya irsiy moyillikdir. Agar ota-onalarning birida allergik kasallik bo'lsa, bolada allergiya xavfi 30-40%, agar ikkalasida bo'lsa, 60-80% ga yetadi. HLA kompleksi, IL-4, IL-13, FcεRI genlari va boshqalardagi polimorfizmlar muhim ahamiyatga ega.

* Atrof-muhit omillari: Sanoat chiqindilari, avtomobil chiqindilari, tutun chang zarralari (PM2.5, PM10) nafas yo'llari shilliq qavatini shikastlab, uning o'tkazuvchanligini oshiradi va allergenlarning kirishini osonlashtiradi.

* "Gigiena gipotezasi": Bolalik davrida infeksiyalar va mikroblarga kam duchor bo'lish immunitet tizimining tabiiy rivojlanishini buzadi, uni Th2 yo'nalishiga og'diradi va allergiya rivojlanish ehtimolini oshiradi.⁴

* Oziq-ovqat, hayot tarzi: GMO li mahsulotlar, oziq-ovqat qo'shimchalari, antibiotiklar, stress ham immunitet tizimining muvozanatini buzishi mumkin.

Profilaktika va Davolashning Immunologik Prinsiplari va Strategiyalari

Allergen bilan Aloqani Uzish (Eliminatsiya)

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

Bu asosiy va eng samarali profilaktika usuli hisoblanadi. Changdan tozalash, maxsus to'shak va yostiq qutilari, hayvonlarni uydan chiqarish, individual dieta tuzish kiradi. Biroq, bu har doim ham amalga oshirish mumkin emas.

Farmakoterapiya: Alomatlarni Boshqarish

* Antigistamin preparatlar (H1-retseptor blokatorlari): Gistaminning ta'sirini blokirovka qiladi. Ikkinchi va uchinchi avlod preparatlari (loratadin, setirizin, feksofenadin) markaziy asab tizimiga kam ta'sir ko'rsatadi va uzoq vaqt qo'llanilishi mumkin.

* Topikal va sistemik kortikosteroidlar: Kuchli yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega. Nazal spreylar, ingalyatsion steroidlar (astmada), og'ir holatlarda tabletkalar shaklida qo'llaniladi.

* Mast hujayralari stabilizatorlari (kromonlar): Hujayra membranasini barqarorlashtirib, degranulyatsiyaning oldini oladi.

Ushbu dorilar faqat alomatlarni yengillashtiradi, lekin kasallikning immunologik asosiga ta'sir ko'rsatmaydi.

Xulosa

Allergik kasalliklar - bu immunitet tizimining nozik muvozanatining buzilishi natijasida rivojlanadigan, keng tarqalgan va jamiyatning sog'lig'iga jiddiy ta'sir ko'rsatadigan multifaktorial patologiyalardir. Ularning immunopatogenezi yaxshi o'rganilgan bo'lib, asosiy mexanizm IgE orqali amalga oshiriladigan, mast hujayralari va bazofillar mediatorlari bilan bog'liq bo'lgan I tur gipersensitivlik reaksiyasidir. Irsiyat va atrof-muhit omillari patologik Th2 javobining shakllanishini va mustahkamlanishini belgilaydi.

Allergiyaga qarshi kurash strategiyasi kompleks bo'lishi kerak. Eliminatsiya profilaktikaning asosini tashkil etsa, farmakoterapiya faqat alomatlarni boshqarish imkonini beradi. Allergen-spesifik immunoterapiya (ASIT) allergik kasalliklarni davolashda yagona patogenetik usul bo'lib, immunitet javobini patogen yo'nalishdan tolerantlik yo'nalishiga o'zgartiradi va uzoq muddatli remissiyaga erishish imkonini yaratadi.

Kelajakda, biologik terapiyalar (monoklonal antitelolar) ning rivojlanishi, shuningdek, yanada aniqroq immunomodulyatorlar va gen terapiyasi usullarining

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY JURNALI
VOLUME-2, ISSUE-9**

paydo bo'lishi bilan allergik kasalliklarni boshqarish samaradorligi yanada oshadi. Shu bilan birga, allergik kasalliklarning tarqalishini kamaytirish uchun erta profilaktika (bolalikdagi mikrobiomani himoya qilish, tabiiy tug'ilishni rag'batlantirish, ekologik muammolarni hal qilish) ning ahamiyati ortib bormoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abbas, A.K., Lichtman, A.H., & Pillai, S. (2017). Cellular and Molecular Immunology (9th ed.). Elsevier. (Allergiya immunologiyasining asosiy tamoyillari).
2. Galli, S. J., & Tsai, M. (2012). IgE and mast cells in allergic disease. Nature Medicine, 18(5), 693–704.
3. Kay, A. B. (2001). Allergy and allergic diseases. First of two parts. England Journal of Medicine, 344(1), 30-37. (Allergik kasalliklarning umumiy ko'rinishi).
4. Strachan, D.P. (1989). Hay fever, hygiene, and household size. BMJ, 299(6710), 1259-1260. ("Gigiena gipotezasi" ning klassik asari).
5. Jutel, M., Agache, I., Bonini, S., Burks, A. W., Calderon, M., Canonica, W., ... & Pfaar, O. (2017). International consensus on allergy immunotherapy. Journal of Allergy and Clinical Immunology, 140(4), 950-958.
6. Global Initiative for Asthma (GINA). (2022). Global Strategy for Asthma Management and Prevention.
7. World Allergy Organization (WAO). White Book on Allergy.

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

«FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI» NOMLI KONFERENSIYANING 2-TOM, 9-SON (Noyabr) MUNDARIJA

1	RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANK TIZIMI AMALIYOTLARINI O'ZBEKISTON BANK SEKTORIGA TATBIQ ETISHNING SAMARALI MEXANIZMLARI Eshqorayev Javohir	5-9
2	OLIY TA'LIMDA NAZARIYA VA AMALIYOTNI UYG'UNLASHTIRISH MUAMMOSI (pedagogik tadqiqotlar va zamonaviy yondashuvlar asosida) Mamajonova Zulfizarxon Madaminovna	10-12
3	CROSS-CULTURAL COMPARISON OF LEXICAL INTENSIFICATION IN POLITICAL NEWS DISCOURSE Tadjiyeva Mokhirakhon	13-17
4	ONA TILI O'QITISHDA O'QUVCHILAR TARBIYASIDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNING O'RNI VA ROLI Jovliyev Jo'rabek Alisher o'g'li	18-22
5	СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ Исмаилов Улугбек	23-26
6	THE IMAGE OF AMIR TEMUR IN ENGLISH-SPEAKING LITERATURE INGLIZZABON ADABIYOTDA AMIR TEMUR SIYMOSI Boboxonova Marjona, Samadova Visola	27-30
7	HOZIRGI DAVRDA O'ZBEKISTON TURIZM SOHASIDA OLIB BORILAYOTGAN ISLOHOTLAR Yunusova Sarvinoz	31-34
8	KUN TARTIBINING TALABALAR O'ZLASHTIRISHIGA TA'SIRI Hasanov Dilmurod Abduvahob o'g'li, Hamroyeva Sabrina Baxrom qizi	35-37
9	ALLERGIYA REAKSIYALARINING IMMUNOLOGIK ASOSLARI VA PROFILAKTIKASI Xoliqberdiyeva Zebo Rasuljon qizi	38-42
	TO'PLAM	43